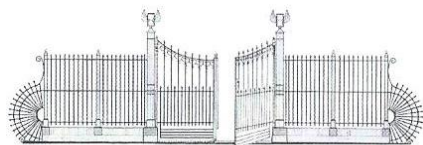

Jaargang 15 nr. 29 voorjaar 2014

Stichting Oude Begraafplaats Gouda

Van de voorzitter

2014 is inmiddels al flink gevorderd, de 'winterslaap' is voorbij en met het aanbreken van het voorjaar nemen overal de activiteiten weer toe. Dit geldt uiteraard ook voor onze stichting. Voor al die activiteiten zijn vrijwilligers nodig, want alleen met de helpende hand van mensen die graag iets – al is het nog zo bescheiden – willen doen uit pure liefhebberij kunnen we daadwerkelijk iets bereiken. Ook op de wat langere termijn is het voortbestaan van een monument als de Oude Begraafplaats dan verzekerd.

Het is daarom bemoedigend dat op de vrijwilligersmarkt, die op vrijdag 4 april jl. in het nieuwe stadhuis is georganiseerd, zo veel belangstelling viel te constateren. De talrijke bezoekers hadden keus uit maar liefst zo'n vijftig organisaties die zich hadden aangemeld. Dat is een zeer aanzienlijk aantal voor een plaats als Gouda. De stichting had over aanloop bepaald niet te klagen: er zijn veel gesprekken gevoerd en er zijn aardig wat flyers uitgedeeld. Het is altijd afwachten wat uiteindelijk het nettoresultaat zal zijn, maar vaststaat dat vrijwilligerswerk leeft en een steeds volwaardiger plaats naast betaald werk gaat innemen in de samenleving. (Zie voor een foto van onze tafel pag. 12 van deze nieuwsbrief.)

Ook vanaf deze plaats doe ik een dringend beroep op al diegenen die zich op de een of andere manier nuttig willen maken. Of het nu om snoeiwerk, archivering of websitebeheer gaat, er is altijd wat te doen en voor elk wat wils. Warm aanbevolen!

Deze aflevering van de nieuwsbrief biedt weer een variatie aan artikelen. Speciaal vestig ik de aandacht op de zeer lezenswaardige bijdrage van Henny van Dolder-de Wit over Henrietta Hoffman.

Ed van Rossum

Jaarverslag 2013

Bestuurlijke samenstelling

Voorzitter: Ed van Rossum (januari 2012).

Secretaris: Arie de Geus (juni 2012).

Penningmeester: Henk van Reenen (september 2007)

Leden:

- Nico Koning, donateursadministratie
- Koos Massar: inlichtingen over begraven personen, werkzaamheden begraafplaats en kascommissie
- Cees van Miert: deelnemer namens Historisch Platform
- Inez Meter: inlichtingen over begraven personen en asverstrooiing
- Severt van der Stad: onderhoud
- Bienneke van Wely: rondleidingen en kascommissie

Redactie/opmaak nieuwsbrief: Arie de Geus, Ed van Rossum, Koos Massar, Anneke Strootman

Websitebeheer: Arie de Geus, Koos Massar en Ed van Rossum.

Onderhoud en archivering graven: Koos en Wil Massar

Aantal donateurs: 165

Activiteiten in 2013

- 5 bestuursvergaderingen (februari, april, juni, september, november)
- 2 edities nieuwsbrief (april/mei en november/december)
- 3 open dagen (totaal aantal bezoekers ruim 100)
- Rondleidingen:
  - in het kader van de Brede School 2 maal door Koos Massar, Bienneke van Wely en Piet Streng (Stichting Oorlogsgraven)
  - twee groepen 7 van de St Aloysiuschool in het kader van

- Monumentendag door Koos Massar en Ed van Rossum
- samenwerkingsverband Koers VO Rotterdam door Ed van Rossum
- met Cyclus door André van Kleinwee en Bienneke van Wely.
- Vergaderingen Historisch Platform: 3 maal, namens bestuur bijgewoond door Cees van Miert
- Medewerking aan dodenherdenking op 4 mei door Inez Meter, Bienneke van Wely, Severt van der Stad, Koos Massar, Henk van Reenen en Piet Streng
- 5 asverstrooiingen, bijgewoond door Koos Massar

Overige

- De plaatsing van een container voor het gereedschap is door de gemeente vanwege de bezuinigingen geschrapt. Er zijn wel besprekingen gaande over alternatieven.
- De toegankelijkheid blijft een punt van grote zorg. De bewoner van de Aula werkt niet (altijd) mee.
- Twee besprekingen over de aanpak van het groenonderhoud met medewerkers van Cyclus.
- De website: www.oudebegraafplaatsgouda.nl, is gerealiseerd en dit jaar verder uitgebreid.
- In het kader van de ANBI zijn het financiële overzicht en het jaarverslag in de website opgenomen.
- Het aantal in behandeling genomen vragen over de begraafplaats bedraagt 20.
- De Kascommissie heeft de stukken gecontroleerd en goedgekeurd.

Ed van Rossum (voorzitter)

Financieel jaarverslag 2013

Betaalrekening NL78 INGB 008033902

Overzicht 2013

Saldo 31 december 2012	6090,84	Afrekening betalingsverkeer	106,59
Donaties 2012 (5x)	87,00	Ontvangen donaties 2012	87,00
Donaties 2013 (114x)	2427,50	Streekarchief koffiegeld	40,00
Donaties 2013 (eenmalig)	40,00	Kamer van Koophandel	24,08
Donaties 2014 (4x)	70,00	Rekeningen i.v.m. onderhoud	915,77
KN: NONREF	1250,00	Historisch Platform	30,00
Boeken 24-04	60,00	Graftrommel	21,24
Terugboeking KvK	24,08	Nieuwsbrief: drukkerij	181,50
Zerk H. Vermeulen (zwarting)	50,00	idem: enveloppen	5,11
Grafverfraaiing A. van Kempen	50,00	idem: postzegels	81,00
Grafplaatje	80,00	2e Nieuwsbrief: drukkerij	181,50
		idem: enveloppen (zie 2014)	----
		idem: postzegels	88,00
		Grafplaatje	35,00
		Factuur website	108,90
		Flyers Luma	71,63
		Bloemen 4 mei	120,00
		Saldo 31 december 2013	8132,10

TOTAAL 10.229,42 10.229,42

Saldo bankrekening 8132,10
Saldo spaarrekening 5567,26

TOTAAL 13.669,36

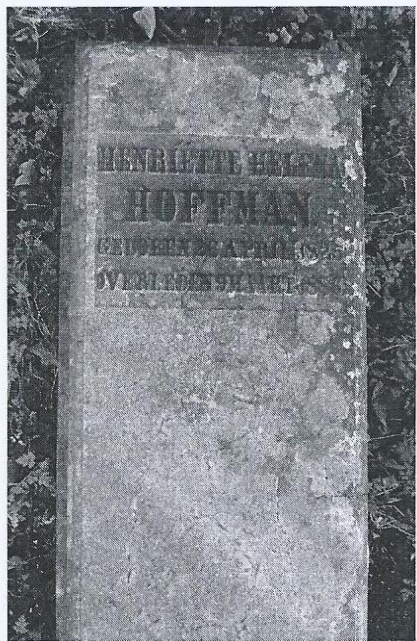
Bij de grafzerk van Henrietta Helena Hoffman (1825-1886)

Henrietta Hoffman kreeg in Gouda bekendheid door de stichting van een rusthuis voor 'deftige' oude dames aan de Oosthaven 52 (1891-1972) en een volksgaarkeuken aan de Keizerstraat 6-8 (1889-1987).

De familie Hoffman behoorde tot wat men noemt de 'gegoede stand'. Haar vader, Matthias Frederik (1788-1868) was een succesvol koopman in koloniale waren. In 1810 trouwde hij met de 19-jarige Hillegonda Françoise Apollonia Gronovius, lid van een vooraanstaande Leidse familie. Uit dit huwelijk werden twee zoons geboren: Pieter (1811-1814) en Johannes Frederik (1813-1841). In 1815 stierf Hillegonda, een jaar later trouwde Matthias met haar zuster, de 20-jarige Jeanne Marie. Zij kregen drie dochters: Hillegonda (1818-1820), Margaretha (1824-1853) en Henrietta Helena (1825-1886). Beide laatste meisjes waren nog heel jong toen hun moeder in 1828 overleed, zij werden onder voogdij gesteld.

Vele jaren woonde Henrietta aan de Oosthaven 53. Over haar leven is weinig bekend, wel was zij tot aan haar dood een trouw lid van de 'Goudse Vereniging tot hulpbetoon aan eerlijke en vlijtige armoede'. In 1877 vertrok zij naar Utrecht, waar zij in 1886 is overleden. Zij liet een vermogen na van f 481.359,98, welk bedrag zij, na aftrek van enkele legaten aan familie- en personeelsleden, vermaakte aan de gemeente Gouda. Hieruit werd volgens haar wilsbeschikking een stichting opgericht, die het beheer voerde over de volksgaarkeuken en het damesrusthuis. Beide instellingen werden een groot succes.

Henrietta werd begraven op de toenmalige Algemene Begraafplaats aan de Prins Hendrikstraat [de huidige Oude Begraafplaats – red.]. De toestand van haar graf ontging de regenten van het rusthuis niet. In 1934 besloten zij om het houten raamwerk rond de grafzerk, dat geheel was verteerd, te laten vernieuwen. In 1958 vond er overleg plaats met de gemeente Gouda over het onderhoud van haar graf.

*Grafzerk van
Henrietta Helena Hoffman*

In 2012 zijn de letters op de grafsteen door leden van de Stichting Oude Begraafplaats opnieuw geverfd. Vermeldenswaard is nog dat bij het 12½-jarig bestaan van het rusthuis een 'Hoffman's Revue' werd opgevoerd, die begint en eindigt bij de laatste rustplaats van Henrietta. Omringd door een 'geestenkoor' rijst ze op uit haar graf en onder het oog van de

verbaasde doodgraver begeeft zij zich, verkleed als oude juffrouw, op weg naar de Oosthaven om een kijkje te nemen in het rusthuis dat haar naam draagt. Na wat te hebben rondgesnuffeld grist zij van het bureau van de directrice een aantal boeken mee, waarin de gang van zaken in het huis van de afgelopen 12½ jaar staat beschreven.

Haar speurtocht eindigt aldus:

*Vlug 't maar meegenomen
Naar m'n grafje heen
Daar ga ik 't dan bekijken
Helemaal alleen!
Meer dan alle mensen
Zal al dit papier
Mij een oordeel geven
Hoe 't toegaat hier.*

Het is jammer dat de samenstellers van deze Revue niet bekend zijn, zij slaagden er ongetwijfeld in een mysterieuze sfeer op te roepen.

Henny van Dolder-de Wit

**De redactie stelt bijdragen van donateurs/lezers/
belangstellenden bijzonder op prijs. Teksten, bij voorkeur
in Word, kunnen per e-mail worden ingeleverd bij het
secretariaat: info@oudebegraafplaatsgouda.nl.
Voor de najaarseditie ligt de uiterste datum van inzending
rond 15 oktober, voor de voorjaarseditie rond 15 april.**

Gevaarlijk speelgoed

Terwijl mijn vrouw en ik in het archief fotomicrofiches van een krant, *Groot Gouda*, aan het doorkijken waren, kwam ik een klein artikel tegen. Het heeft gestaan in de krant van dinsdag 14 augustus 1945.

Daarin werd verteld dat een paar jongens, waaronder Jan Nijkamp, op het station een 2 cm-granaat hadden gevonden die ze mee naar huis namen. Jan, die in de Cronjéstraat woonde, gooide op zeker moment de granaat tegen een muur vlak bij zijn huis. Het projectiel explodeerde onmiddellijk en Jan werd op slag gedood. Twee andere kinderen, die in de buurt stonden, werden daarbij gewond en zijn naar het Van Itersonziekenhuis vervoerd. Zij hadden granaatsplinters opgelopen die daar werden verwijderd. Hun toestand was niet ernstig.

Drie maanden na het einde van de Tweede Wereldoorlog is Jan daarmee een dodelijk slachtoffer van oorlogstuig geworden.

Jan heette voluit Jan Friedrich Theodorus Nijkamp. Hij was 12 jaar oud toen hij op 12 augustus 1945 overleed. Hij was een zoon van Theodorus Hubertus en Liesbet Anna Hindenburg. Zijn vader had een drukkerij op de Raam: E.J. Nijkamp en zn.

Vier dagen later, op 16 augustus, is Jan op de Oude Begraafplaats begraven. Hij ligt op B.mm.13, bij zijn tante. De zerk die ooit op het graf stond, is bij de grond afgebroken en niet meer aanwezig.

Koos Massar

Voormalig Joods kerkhof te Rotterdam

Op weg voor mijn werk in Rotterdam kwam ik op een vreemde plek in de stad, namelijk in een plantsoen, een aantal grafstenen tegen. Liefhebber van de historie van graven als ik ben werd mijn aandacht onmiddellijk getrokken. Via internet heb ik vervolgens wat naspeuringen gedaan en ik kwam zodoende een artikel tegen in een *Algemeen Dagblad* uit 1975. Hierin wordt dit unieke plekje beschreven. Het blijkt een voormalig Joods kerkhof te zijn. Hieronder een samenvatting van het artikel.

Achter de school en tussen de huizen in lag een klein Joods kerkhof, dat reeds in 1612 werd aangelegd. De bewoners van de huizen van de Hovenierstraat, de Jan van Loonslaan, de Schoolstraat, de Goudsesingel en ook enige lokalen van de school, keken aan de achterzijde op dit kerkhof uit. Het bleef bewaard en ligt nu geheel vrij, aan twee zijden begrensd door de nieuwe kerk van de Vrije Evangelische Gemeente aan de Jan van Loonslaan.

De begraafplaats is ongeveer 36 meter lang en 24 meter breed en door een laag hek van de openbare weg gescheiden. Op het grasveld liggen 16 grafzerken, waarvan er 15 Hebreeuwse opschriften dragen.

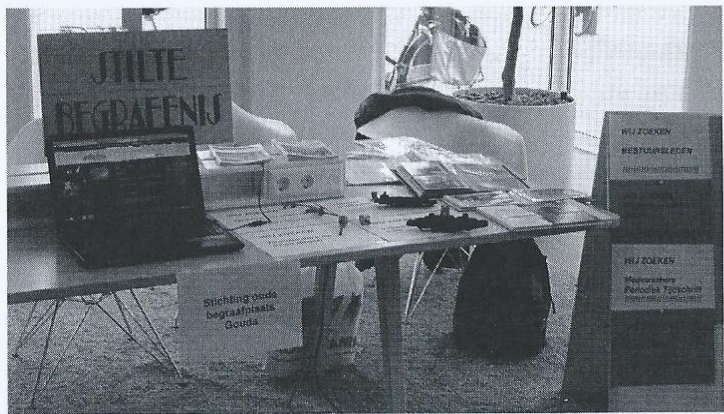
Tot de straten die evenals de Lange en Korte Warande achter de Goudsesingel van de kaart werden geveegd tijdens het bombardement op 14 mei 1940, behoort ook de oude Jan van Loonslaan. Deze laan werd in 1602 'uitgegeven' door Jan van Loon, die als apotheker aan de Nieuwe Haven was gevestigd. Bij deze laan lag de eeuwenoude, vrijwel door iedereen vergeten, Israëlitische begraafplaats. Die begraafplaats, en dat is lang niet algemeen bekend, is er nog, maar deze heeft nu het aanzien van een keurig onderhouden plantsoen.

Cohen. Overleden op woensdag 10 april 5421 (1661).'

De begraafplaats is gebruikt tot rond 1720, dus ook nog nadat de nieuwere begraafplaats aan de Oostzeedijk in gebruik was genomen (1710). 'Buyten de Oostpoort dezer Stadt bewesten den Hogen Zeedyck tegenover de Olymolen van Claes Jeremias Persoon.' De molen en de Oostpoort zijn verdwenen, maar ook deze begraafplaats ligt er nog, schuilgaand achter een hoge muur. Dat deze begraafplaatsen er al eeuwen liggen, houdt verband met bepaalde voorschriften binnen het joodse geloof, die ontruiming van kerkhoven verbieden. Deze worden door de gemeente geëerbiedigd. De tekst op (bijna iedere) grafsteen wordt afgesloten met de Hebreeuwse letters: T.N.Ts.B.H.

Dit is de afkorting van de heilwens: *Tehie Nisjmata/Nisjmato* (ook wel: *Nafsja/Nafsjo*) *Tserora Bitsror Hachajiem*. De Nederlandse vertaling van deze woorden luidt: Moge zijn/haar ziel gebonden zijn in de bundel der levenden.

Ed van Rossum

'Onze' tafel tijdens de vrijwilligersmarkt op 4 april

Heraut van de vergankelijkheid

Jean Pierre Rawie (1951) is een Nederlandse dichter. Eind jaren tachtig had hij, zeker gemeten naar de maatstaf van de doorgaans bescheiden oplagen van poëzie-uitgaven, succes met de bundel *Woelig stof* en later, in nog sterkere mate, met *Onmogelijk geluk*. Die bundels waren niet alleen verrassend qua verkoopcijfers, maar ook omdat ze ver verwijderd waren van de literaire tijdgeest, die naast vervreemding en cynisme ook associatief en

Jean Pierre Rawie

ronduit cryptisch taalgebruik propageerde. Maar misschien was juist dat wel de reden dat zijn gedichten zo aansloegen: men wilde kennelijk geen vervreemding maar concreetheid, geen cynisme maar oprecht verlangen, geen raadsels maar transparantie.

Rawies gedichten zijn dan ook klassiek vormgegeven, ze rijmen dat het een aard heeft, zijn glashelder en hebben een vaak ouderwets aandoende woordkeus. Rawie wekt de indruk eind negentiende, begin twintigste eeuw in een tijdmachine te zijn gestapt en vervolgens voorgoed in de verkeerde tijd terechtgekomen te zijn. Zo bezien is hij het menselijke equivalent van een oude begraafplaats: wel hier en nu aanwezig, maar tegelijkertijd appellerend aan iets wat niet meer bestaat. Zijn thema's bij uitstek zijn weemoed en verlangen, met name naar het onbereikbare. Hij is de heraut van de vergankelijkheid. Zijn gedichten zijn als vallende bladeren op een grafsteen: mooi, kwetsbaar en melancholiek.

Het onderstaande gedicht 'Ooit' is afkomstig uit *Woelig stof* en is exemplarisch voor de dichtkunst van Rawie.

*Het is niet meer in dagen of in weken
dat ik de spanne die ons scheidt,
dat ik de eeuw dat ik je kwijt ben reken;
wie meet de lengte aan de tijd?
En wie weet of de tijd die is verstreken
niet telkenmale weer verglijdt?*

*Wie weet keert ook de tijd die is vergleden
eens tegen elke rede om
en worden lijnen die elkaar ooit sneden
alsnog als door een wonder krom,
zodat ik je in een volmaakt verleden
opnieuw in leven tegenkom.*

*Ontneem mij nimmer dit subliem vertrouwen
waar ieder aards begrip voor zwicht,*

*dat steeds mijn levenslijn nog met de jouwe
in één fataal verlengde ligt
en wij elkaar ooit weer zullen aanschouwen
van aangezicht tot aangezicht.*

Het zal geen verbazing wekken dat Jean Pierre Rawie een graag geziene (of liever: gehoorde) dichter is bij rouwplechtigheden. Evenmin is het een verrassing dat een van zijn gedichten 'Begraafplaats' heet.

Een fragment:

*De mannetjes die hier wat werken
doen alles maar op hun gemak,
ze harken de paden en perken
en scheren de sierheesters strak.*

*Ze weten van elk van de zerken
het nummer, de rij en het vak;
ze zouden het zeker bemerken
wanneer er een dode ontbrak.*

Deze tekst behoeft geen nader commentaar of uitleg. Hij illustreert eens te meer dat goede poëzie niet hoogdravend hoeft te zijn. Met eenvoud de maximale zeggingskracht bereiken is een teken van meesterschap – en niet alleen in de dichtkunst.

Arie de Geus

